

Yhdenvertaisuuslaki

Invalidiliiton järjestöpäivät 29.9.2024

Henrik Gustafsson, juristi, Invalidiliitto ry

Lakitaustaa yhdenvertaisuudelle

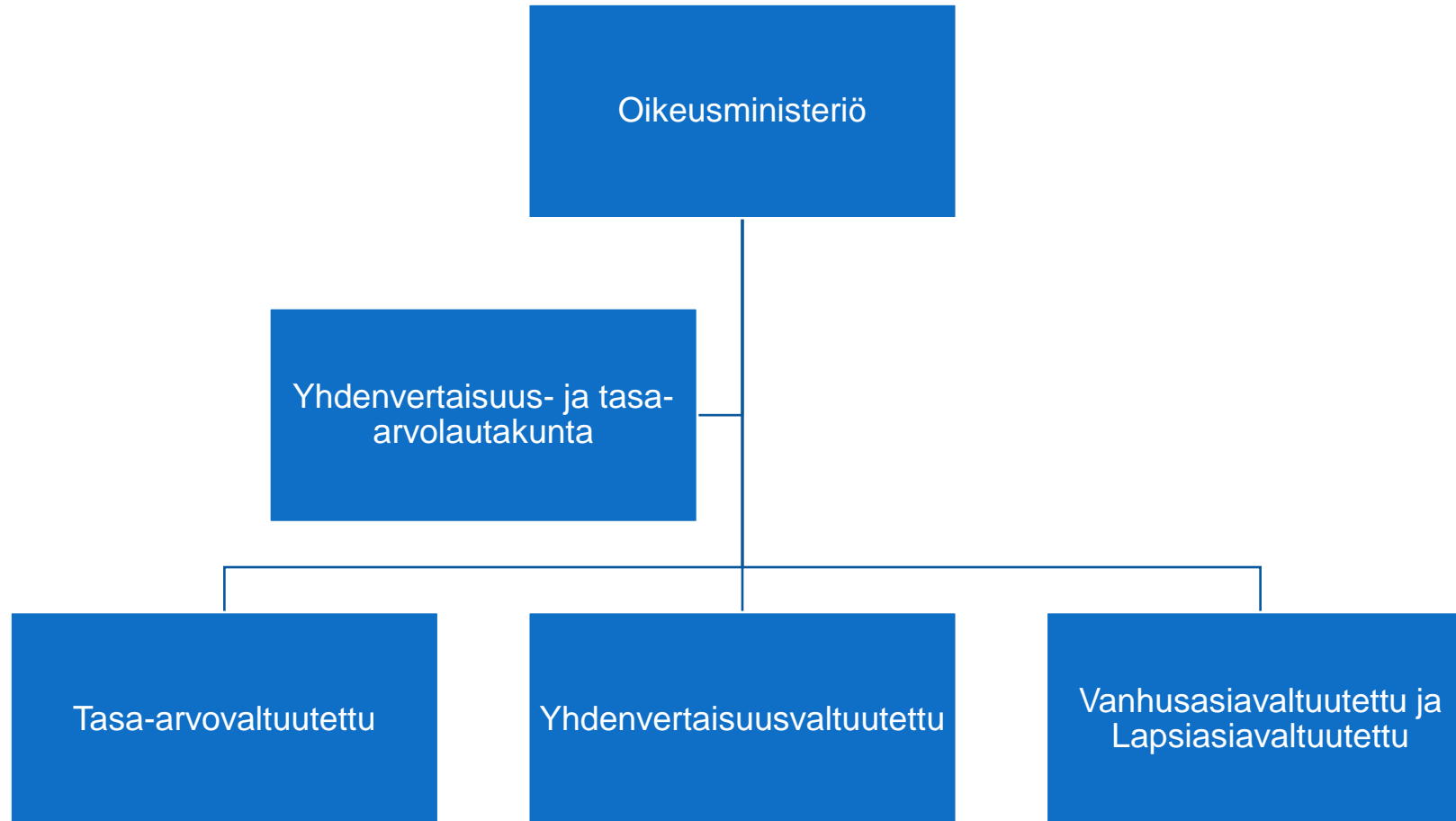
- Perustuslain 6 §:n 1 momentti: ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä
- Perustuslain 6 §:n 2 momentin yhdenvertaisuuslauseke: ”Ketään ei saa *ilman hyväksyttävää perustetta* asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, *vammaisuuden* tai *muun henkilöön liittyvän* syyn perusteella.”
- Tasa-arvolaki: tarkoitus estää sukupuoleen liittyvä syrjintä ja edistää miesten ja naisten tasa-arvoa. Lisäksi huomioidaan sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu
- Uusittu yhdenvertaisuuslaki tuli voimaan 2015: syrjintäperusteet samalle viivalle oikeussuojakeinojen suhteen - yhdenvertaisuusvaltuutettu ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta

Yhdenvertaisuus puntarissa

- Yhdenvertaisuusvaltuutettu valvoo yhdenvertaisuuden noudattamista ja voi tehdä sovintosopimuksen tai viedä asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan (julkinen/yksityinen)
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi kieltää syrjinnän ja määrätä tehosteeksi uhkasakon sekä **suositaa taloudellista hyvitystä**
- Eduskunnan oikeusasiamies suojelee vammaisten oikeuksia ja antaa ratkaisuja syrjintäasioissa, mutta vain, jos kyse julkisesta toimijasta tai joka hoitaa julkista hallintotehtävää
- Yhdenvertaisuuslain syrjintänä käsitellään myös kohtuullisten mukautusten epääminen vammaiselta ja häirintä (ts. kiusaaminen)
- Rikoslain 11:11 on säädetty syrjinnästä rikoksena ml. vammaisuus, edellyttää tahallisuutta ja rikosilmoitusta poliisille
- Hyvityskanne yhdenvertaisuuslain loukkaamisesta lähtökohtaisesti ajettava yleisessä tuomioistuimessa

Oikeusministeriö ohjaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa

Yhdenvertaisuuslaki

- Yhdenvertaisuuslain kokonaisuudistus v. 2015 – osuu yhteen YK:n vammaissopimuksen ratifioinnin kanssa 10.6.2016
- Syrjintäperusteet samalle viivalle; vammaisuus tuotti oikeussuojakeinoja
- Vammaisuus kärjessä yhdenvertaisuusvaltuutetulle tehtyjen ilmoitusten lukumäärän mukaan n. 200 vuosittain
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta paljon vammaisuutta koskevia linjaratkaisuja
- Kohtuulliset mukautukset vammaiselle (15 §) – epääminen laissa kielletyn syrjinnän eräs muoto (8 §)
- Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus tuli voimaan 1.6.2023

Yhdenvertaisuuslain kohtuulliset mukautukset 15 §

- Viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden/palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada **viranomaisen palveluita** sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla.
- Mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan ensisijaisesti huomioon **vammaisen ihmisen tarpeet** ja lisäksi 1 mom. tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.
- Työnantajan on pyynnöstä viipymättä annettava kirjallinen selvitys menettelynsä perusteista vammaiselle, joka katsoo kohtuullisten mukautusten epäämisen vuoksi tulleen syrjityksi työtä tai virkaa hakiessaan taikka työ- tai virkasuhteessa.

Kohtuulliset mukautukset palveluissa

- **KHO 2021:189**
- Vammaiselta henkilöltä oli leikkauksella jäykistetty jalka ja hän tarvitsi kolme penkkiä matkustaakseen lentokoneessa
- Finnair laskutti kolme matkalipun hintaa kolmesta paikasta
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että kyse kohtuullisten mukautusten epäämisestä, joka on syrjintää
- Hallinto-oikeus oli toisella kannalla mm. lentoliikenteenharjoittajalla haasteita pienessä tilassa toteuttaa mukautuksia
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu vei asia korkeimpaan hallinto-oikeuteen. KHO katsoi, että kohtuullinen mukautus koskee myös matkalipun hintaa (1 hlö/1 lippu)
- KHO:n ennakkotapausratkaisu on siitä merkittävä, että se katsoo, ettei sillä ollut merkitystä, että lain perusteluissa oli varsin niukasti säännelty kohtuullisten mukautusten tilanteista, vaan antoi painoarvoa YK:n vammaissopimukselle
- <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1640067772579.html>

Vammaisen lapsen syrjintä koulussa

- **Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan linjaratkaisu** (lainvoimainen)
- Fyysisesti vammaisen kävi koulua, jossa koulun remontin takia oppilaita siirrettiin väistötiloihin
- Väistötilojen esteettömän sisäänkäynnin sijainnista johtuen lapsi joutui päivittäin kulkemaan useasti toistuen huomattavasti hankalamman reitin kuin muut lapset
- Koulu ei ryhtynyt toteuttamaan esteettömyysasiamiehen kanssa laadittua suunnitelmaa koulun pihalle johtavan pääsisäänkäynnin esteettömyydestä
- Lapsi ei ollut vammastaan johtuen pystynyt opetustiloihin järjestetyn kulun aiheuttaman ylimääräisen rasituksen vuoksi kulkemaan opetustiloihin muiden kanssa yhdenvertaisesti - **välillinen syrjintä**
- Koulun selvityksestä ei ilmennyt hyväksyttäviä perusteita sille, miksei lapsen koululuokkaa ollut alun perin sijoitettu käytettävissä olleisiin esteettämiin tiloihin, joihin osa koululuokista oli sijoitettu - **kohtuullisten mukautusten laiminlyönti**
- Lautakunta suositti vastaajaa maksamaan lapselle **5 000 euron taloudellisen hyvityksen**

KIITOS!

Henrik Gustafsson

Juristi

Invalidiliitto ry, Yhteiskuntasuhteet

Mannerheimintie 107

00280 Helsinki

Puh. 044 7650693

E-mail henrik.gustafsson@invalidiliitto.fi

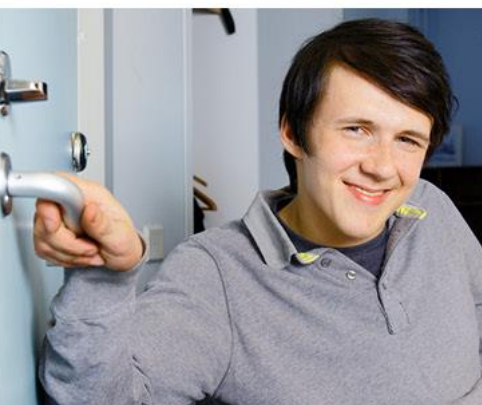
Twitter Twitter: @HenGustafsson #YKvammaissopimus

Linkki YK:n vammaissopimukseen:

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

YK:n vammaissopimuksen käsikirja:

https://www.invalidiliitto.fi/sites/default/files/2024-03/YK_vammaissopimus_2024.pdf

Mukana luomassa yhdenvertaista ja esteetöntä Suomea.

